

La regió de l'Hindukuix, a l'Àsia central, viu al marge de les lluites interètniques que sacsegen el Pakistan i l'Índia.

ARXIU

CIÈNCIA

L'home de Neandertal potser encara és viu

L'últim misteri del segle

La possibilitat de trobar homínids de la tipologia Neandertal vius, en una regió del Pakistan, ha motivat una expedició científica europea que comprovarà, durant un any i sobre el terreny, la veracitat d'alguns testimonis sorprenents.

A la primavera del 1961 un avió comercial, en vol de Nova York a Londres, va tenir un contratemps al mateix moment d'enlairar-se. Un vent de cua inesperat el va fer frontollar i el desvià de la seva ruta. Al cap d'uns minuts l'aparell es trobava sobrevolant una regió perduda de vegetació espessa on, davant l'esglai de la tripulació i dels passatgers, pasturaven pacíficament uns dinosaures.

L'experiència pertany, naturalment, al món de la ficció, en concret a l'episodi "L'odissea del vol 33" de la mítica sèrie televisiva *La dimensió desconeguda*. Es tracta d'una prova més que l'home no tan sols pot sentir-se atret pel futur, ans també el passat remot pot fascinar-lo notablement. Però, aquesta fascinació no sempre es nodreix d'imaginació. De vegades, la força de certs indicis pot motivar una recerca científica sobre el passat.

Amb aquest estat d'esperit, una expedició europea encapçalada pel zoòleg valen-

cià Jordi Magraner sortirà al mes de juliol cap al Pakistan. L'objectiu principal, no pas l'únic, és de trobar una comunitat d'individus que respondrien a les característiques físiques de l'home de Neandertal i que viurien en els boscos de l'apartada regió de l'Hindukuix, al nord-est del país.

HOMES NO HUMANS

La regió, de 15.000 km², és poblada per l'ètnia xitrali —ells s'autoanomenen "ko-wahr"—, un poble que sempre ha viscut a l'Àsia central, amb predomini d'individus rossos i d'ulls blaus que recorden la seva procedència indoeuropea. Afortunadament, aquestes contrades viuen al marge de les lluites interètniques que sacsegen amb violència el Pakistan i l'Índia. Alguns habitants del lloc afirmen que han vist éssers que descriuen en la seva llengua com uns "homes no humans". Durant un any, Jordi Magraner, que actualment treballa en els laboratoris del Museu d'Història

Natural de París, ha conviscut amb els xitrali: "Es tractava de viure amb ells per conèixer la seva cultura, per recollir els seus testimonis i, sobretot, per comprovar la veracitat del que diuen. Volia estar segur, abans d'endegar una expedició, que aquelles observacions no eren fruit de l'engany, l'exageració o el mite".

Jordi Magraner ha recollit en aquest any d'estada a l'Hindukuix un centenar de testimonis, 27 dels quals poden ser considerats realment valuosos; la resta aporten informacions massa vagues. El zoòleg valencià afirma que "aquestes 27 persones diuen que han vist homínids amb una morfologia i un comportament que corresponen a l'home de tipus Neandertal". Aquest homínid va viure entre Europa i l'Àsia central deu fer entre 100.000 i 50.000 anys, i hom en trobà les primeres restes en 1848 a Gibraltar, encara que no fou fins al 1908, a La Chapelle-aux-Saints (França), quan en fou descobert un esquelet sencer. Les seves característiques se-

rien bàsicament les següents: 1,60 metres d'alçada, part facial molt desenvolupada respecte al crani, braços més llargs que no pas els de l'home modern, mans molt grosses i aspecte general robust. Aquests homínids no posseïen llenguatge articulat i es limitaven a emetre sons guturals.

Ara com ara, l'investigador valencià té motius per a creure fermament dues coses: la primera és que els testimonis es corresponen de forma més que casual amb unes dades científiques a les quals els xitrali no tenen accés; segona, en les afirmacions dels testimonis no hi ha engany, sigui el que sigui allò que hagin vist: "Els qui han observat els homínids a una certa distància han coincidit que no aportaven gaire informació; en canvi, els qui s'hi han trobat de prop ens n'han donat molts detalls. No s'ha trobat cap cas dels analitzats d'algué que havent vist quelcom a distància donés cap dada impossible d'apreciar".

Un altre factor que s'ha tingut en compte en la valoració dels testimonis és la possibilitat d'exageració o de confusió d'allò que ha estat vist. Magraner ha tingut cura de ponderar aquest factor de distorsió de la següent manera: "Quan algú em va dir que havia vist un home amb les mans molt grosses, el primer que vaig fer és mirar les seves. Cal tenir en compte aquests punts de referència per a entendre la veritable mesura de les coses". Si no hi ha engany, ni exageració, resta encara la possibilitat que allò que alguns xitrali expliquen fos un mite de la comunitat. Doncs bé, tot sembla indicar que aquesta opció també s'ha de descartar: "Si es tractés d'un mite, tota la comunitat en parlaria, i només uns quants ho fan. A més, els experts en mitologia han deixat ben clar que tot mite té una funció social, pedagògica, i que intenta transmetre una visió del món. Les observacions dels homínids no compleixen

cap d'aquests requisits, perquè es limiten a ésser observacions, pures dades, no s'hi articula cap història al voltant".

UNA RECERCA COMPLETA

L'expedició té previst de partir a principis de juliol, per una durada prevista d'un any. Serà formada per una vintena de científics de disciplines com la zoologia, la botànica, la paleoantropologia, l'ecologia i altres. Entre els membres de l'expedició hi ha principalment francesos, però també belgues, búlgars i catalans.

L'objectiu no és únicament de descler el gran misteri, sinó d'estudiar a fons una de les darreres regions gairebé incorruptes del planeta. Així, simultàniament amb la recerca principal, es durà a terme un estudi de l'organització ecològica i biodiversitat dels rats-penats i dels amfibis de la zona. Jordi Serra, integrant de la part catalana de l'expedició, doctor en biologia i zòleg, assenyaleta que aquest estudi, aparentment banal per al profà, té un interès enorme: "No solament recollirà informació nova d'un lloc verge. Els resultats ajudaran molt en la presa de decisió de mesures per a salvar el medi. A més, les dades que traiguem de l'Hindukuix ens seran útils per a conèixer millor els fenòmens de formació d'espècies i poblament de muntanyes europees com el Pirineu, processos encara força desconeguts".

Aquesta expedició ha buscat finançament en l'àmbit privat i ha aconseguit l'aportació econòmica de diverses empreses com la Thompson o la popular revista francesa VSD. Els responsables no han volgut diners públics, no tant perquè fos difícil d'obtenir-ne, sinó perquè volien una certa autonomia de recerca. De l'aventura, se'n farà un film de 50 minuts, en què participaran TF1, France 3 i la Televisió Belga. Sembla que Televisió de Catalunya està en tractes sobre la seva incorporació al projecte.

Però no tothom ha rebut amb tanta alegria la idea d'aquesta expedició. Alguns paleontòlegs es mostren força escèptics sobre les premisses de Magraner. Aquest es defensa posant en relleu que "no existeix cap prova científica que Neandertal s'hagi extingit. A més, és curiós que, a mesura que se n'han trobat restes més cap a l'est, és a dir, cap a l'Àsia, més recents siguin. Per Jordi Serra ens aquests moments cal mantenir una actitud oberta, però amb reserves: "L'actitud massa optimista és tan poc constructiva com la de negar-ho tot a priori. Cal anar-hi i veure què hi ha".

Albert Punsola

Reconstrucció del cap de l'home de Neandertal.

Una altra humanitat

La possible troballa d'hommes de tipologia Neandertal vius seria, en cas que es produís, una autèntica revolució. Des d'un punt de vista estrictament científic, seria la confirmació de la teoria que ha anat prenent cos aquests últims anys i que diu que l'home de Neandertal no és el precedent en la línia evolutiva de l'*Homo sapiens*, sinó una evolució paral·lela. En definitiva, una altra humanitat.

Aquest descobriment permetria de conèixer moltíssimes dades sobre la història biològica de l'home i aspectes tan obscurs com la gènesi del llenguatge i la cultura, entre altres. Segons els entesos, una petita comunitat –si és que és legítim d'utilitzar aquesta paraula– podria haver sobreviscut tancada en si mateixa; de fet, aquest és l'estat en què foren descobertes moltes tribus a l'Amazònia. Però la diferència entre

un individu d'una tribu amazònica, o de qualsevol altre, i un homínid seria que els primers són homes i els segons no ben bé (s'entén per homínid un ésser que reuneix alguns trets que caracteritzen un home, però que no es pot definir com a tal).

Aquest punt planteja un problema ètic: ¿en cas de trobar un homínid viu, com considerem-lo? ¿Tindrà drets? ¿Existeix el perill de reduir-lo a un animal de laboratori? És un aspecte que els organitzadors de l'expedició han tingut en compte i, després d'entrevistar-se amb instàncies de la UNESCO i l'ONU, han arribat a la conclusió que els misteriosos habitants dels boscos de l'Hindukuix –sempre que finalment existissin i fossin homínids–, només podrien ésser considerats humans i, consegüentment, tractats com a tal.

A. P.